

Knihovnicko-informační zpravodaj U Nás

Vyšlo: 31.3.2006

Číslo: Ročník 16 (2006), Číslo 1

Sekce: Naše téma

Název článku: Knihovna tzv. komunitní

Autor: Zuzana Ježková

Zdroj: <http://unas.svkhk.cz/clanek.asp?id=667>

Knihovna tzv. komunitní

Zuzana Ježková

Svět se mění a my s ním. Tam, kde jste včera kupovali housky, dnes najdete hernu, obchody si mění místa s takovou rychlostí, že je podezírám ze hry „škatulata, hejbejte se“. Netelefonujeme už z telefonních budek, ale každý si svůj přístroj nosíme s sebou, píšeme méně dopisů, zato hodně e-mailů a SMS, snad každá rodina už má některého příbuzného v zahraničí, a přesto to nebudí vytrvalý zájem státní policie. Asi si už ani neuvědomujeme, co všechno se kolem nás změnilo.

Knihovny jako by se změnou váhaly. Do knihoven sice vtrhly informační technologie, ale změnil se tím jen určitý formální aspekt jejich práce. Ta víceméně neměnnost knihoven má pozitivní i negativní dopad. Jistě je dobře, má-li člověk v tom dramaticky se zrychlujícím světě možnost někde zvolnit a v klidu vydechnout v dobře známém (a stále stejném) prostředí, může to dávat pocit bezpečí, jistoty stálého v nestálém. Základním posláním knihoven je (a asi vždy bude) zajištění přístupu občanů k publikovaným či jinak zveřejněným dokumentům. Do knihoven lidé stále chodí především proto, aby si půjčili knížku. V tom nemá knihovna konkurenci, v této funkci je nezastupitelná. Otázkou je, zda s tím v současnosti může vystačit. A pokud ano, zda vystačí ještě za pár let - při rychlosti změn světa kolem nás.

Jistě, máme svůj okruh příznivců, kteří nás v knihovnách celkem pravidelně navštěvují. Těch příznivců je v průměru 15 % z počtu obyvatel místa. Znamená to však, že cca 85 % obyvatel knihovnu – z různých důvodů – nepotřebuje nebo nemůže využít, a to je docela závažný vzkaz pro nás. Buď se smíříme s tím, že sloužíme minoritě, a to se všemi důsledky – i s tím, že financování takových služeb z veřejných zdrojů je poněkud nejisté, takže knihovna může žít s minimálním počtem špatně placených pracovníků, s minimálně obnovovaným fondem, bez možnosti vývoje, jako prosté půjčovni místo. Anebo se musíme změnit.

Kromě svých základních činností mohou knihovny vyvíjet takové aktivity, kterými by byly užitečné nejen svým registrovaným uživatelům, ale kterými by oslovovaly i širší veřejnost v místě a zároveň tak lépe zhodnocovaly své knihovnické a informační služby. Knihovnu, která vytváří prostor aktivitám ve prospěch místa, která se cíleně zapojuje do života místa, plní roli jakéhosi společenského centra, pomáhá rozvoji místního společenství/ komunity a sociální integraci na místní úrovni, takovou knihovnu nazýváme komunitní.

Nejde o nic zcela nového, co by zde již v nějaké podobě nebylo. Někdy se s komunitními aktivitami setkáváme v knihovnách menších obcí, kdy těžko oddělujeme, co je ještě činnost knihovny, a co dělá knihovník - aktivní člověk - jaksí navíc, když pečuje o společenský život obce, když nenápadně kultivuje komunikaci v místě a neformálním způsobem dává lidem dohromady, protože „je to potřeba, nikdo jiný to tu nedělá a ke knihovně to nějak i patří...“.

Jen se rozhlédněte kolem, takové zapálené a osvětlené knihovníky/knihovnice určitě v kraji najdete. A nejen v malých obcích.

Vytipovala jsem 4 okruhy, ve kterých může knihovna výrazněji napomoci rozvoji regionálního a komunitního života, fungovat jako neformální společenské centrum a současně svou knihovnickou a informační činnost využívat ve prospěch celé komunity. V konkrétních komunitních aktivitách knihoven se témata okruhů často prolínají, ale pro lepší srozumitelnost je uvádím samostatně:

Podpora komunikace a rozvoj sociálního kapitálu v místě

Pro rozkvět regionu nestačí to, že správní orgány vytvoří vhodné stimuly pro usazení se podnikatelů a organizací; důležití jsou i obyvatelé, kteří se v regionu musí cítit dobře. V naší zemi je ještě poměrně málo vyvinutý tzv. sociální kapitál, tedy to, co vytváří ve společnosti pocit důvěry, morální sounáležitosti, zodpovědnosti vůči druhým i celku. Sociální kapitál se vytváří tam, kde lidé mají k sobě tolik důvěry, že dobrovolně a s ochotou vstupují do jemného přediava vztahů a závazků.

Právě v této oblasti může výrazně pomoci knihovna, která se staví do pozice místa setkávání, knihovna, která poskytuje prostor pro setkávání různorodých skupin i jednotlivců, knihovna, která tyto skupiny i jednotlivce cíleně propojuje a pomáhá začleňovat i ty skupiny či jednotlivce, kteří stojí stranou.

Nesporně přínosná pro místo je knihovna, která posiluje schopnosti a dovednosti občanů, organizací i veřejné správy komunikovat a spolupracovat. Právě pevný základ komunikace a spolupráce je tím, co dosud tak často chybí při řešení závažných problémů místa.

Zvyšování potenciálu místa

Komunitu tvoří lidé s mnoha různými zájmy a potřebami. Tvoří ji lidé s nejrůznějšími zkušenostmi, vzděláním i dovednostmi. Knihovna má nespornou výhodu znalosti místa i lidí, její aktivní práce s informacemi získanými v/o místě zvyšuje dostupnost důležitých informací o místních zdrojích (zdroji mohou být schopnosti jednotlivců, místních „podivínů“, majetek spolků, aktivity neformálních zájmových skupin, místních institucí aj.).

Široká spolupráce v místě a informační zázemí knihovny společně s chutí, potřebou i povinností toto zázemí dostatečně využít by měla vést k tomu, že se knihovna stane místem, které pomáhá propojovat zdroje a potřeby místa (individuálním poskytováním informací i vytvářením informačních kanálů). Taková činnost knihovny vede k poznání, že není vždy nutno čekat na pomoc zvnějšku, ale je možné hledat a uvádět do života ta řešení místních problémů, která stavějí na existujícím potenciálu místa, na jeho silných stránkách.

Komunita se stává silnější a soběstačnější vždy, kdy se místní lidé spojí k vyřešení nějakého problému (např. místní spolek se spojí se školou a knihovnou). Jakmile lidé začnou věřit, že mohou efektivně řešit své problémy, většinou zjistí, že to tak opravdu jde.

Podpora vytváření vztahu k místu, kde žijí

V době stále silnějšího vlivu globalizace je pro spokojený život lidí důležité najít vztah k místu, kde žijí, mít tam své kořeny.

Knihovna do jisté míry funguje jako „paměť“ místa. S využitím kontaktů s místními pamětníky je vhodnou organizací k identifikování místních historických i kulturních zajímavostí.

Širokým rejstříkem aktivit může knihovna podporovat zachování místních tradic a lidových zvyků, případně pomáhat při znovuobjevování místních tradic. Toto je oblast, ve které se knihovny poměrně často a dobře angažují.

Zapojování občanů do veřejného života v místě

Zdraví demokratické společnosti v mnohém závisí na ochotě lidí vystoupit ze svého soukromí a podílet se na veřejném životě a také na důvěře v to, že takové konání má smysl. Dostatečná informovanost o všem, o čem radnice rozhoduje a co plánuje, pomáhá rozšiřovat možnosti lidí ovlivnit to, co se s nimi děje.

Zpřístupňování informací radnice a dalších informací veřejného života místní knihovnou by už mělo být samozřejmostí. Knihovna však může v místě také organizovat neformální setkávání

občanů s politiky k řešení aktuálních problémů komunity i napomáhat rozvoji plánování se zapojením komunity. Právě podobné aktivity jsou výbornou prevencí proti lhostejnosti lidí i deziluzi z jednání politiků.

Moudří zastupitelé si uvědomují, že i kdyby se veřejná správa a veřejné rozpočty třeba „přetrhly“, nemohou zajistit dobrý život svým pasivním občanům, kteří se chtějí jen „vézt“. Knihovna může radnici svými specifickými prostředky pomoci v probouzení aktivity lidí.

Možná, že Vás již napadají aktivity knihovny, kterými byste pomohli rozvoji místa. Ale i Vám snad pro ilustraci předchozího textu pomůže pár příkladů z celé řady komunitních aktivit knihoven:

- Městská knihovna Sedlčany už od r. 2003 realizuje komunitní projekt Lukášek, ve kterém prostřednictvím společně realizovaných výtvarných činností tematicky se zabývajících mezilidskými vztahy dochází ke sblížení, propojování i vzájemnému obohacování různých věkových skupin, lidí „zdravých“ i mentálně postižených. V současnosti je do projektu partnersky zapojeno 16 místních institucí.

(okruhy Podpora komunikace a rozvoj sociálního kapitálu v místě a Zvyšování potenciálu místa)

- Městská knihovna Rožnov pod Radhoštěm v minulém roce organizovala jednou týdně „Babiččino pohádkové odpoledne“, kdy valašské babičky dětem četly, vyprávěly i učily děti „rukodělký“ vycházející z místních tradic. Neformální program byl volně přístupný i těm dětem, které nejsou registrovanými uživateli knihovny, a probíhal ve spolupráci s místním klubem seniorů, domovem důchodců a místní pobočkou Svazu žen.

(okruhy Podpora komunikace a rozvoj sociálního kapitálu v místě a Podpora vytváření vztahu k místu, kde žijí)

- Obecní knihovna Jarošov nad Nežárkou zorganizovala v r. 2004 k stému výročí jarošovského rodáka Putování za Pravdou. Výlety po stopách Františka Pravdy vedly po blízkém okolí, ale sahaly i do vzdálenějších koutů Šumavy a setkaly se v místě s velkým ohlasem a účastí občanů. Organizovány byly ve spolupráci s obcí Jarošov nad Nežárkou a s některými navštívenými obcemi.

(okruh Podpora vytváření vztahu k místu, kde žijí)

- Od roku 2002 pořádá Městská knihovna Rožnov pod Radhoštěm pravidelně neformální setkávání občanů s politiky a představiteli města na aktuální témata, která občany pálí. Cílem je umožnit občanům Rožnova získat nezkrácené informace a současně mít hned možnost vyjadřovat se k chodu města. Na internetových stránkách knihovny je pak všem zpřístupněn zápis ze setkání ve formě závěrů z diskuze nebo shrnutí. O výsledcích setkání vychází rovněž informace v místním tisku.

(okruhy Zapojování občanů do veřejného života v místě a Podpora komunikace a rozvoj sociálního kapitálu v místě)

Komunitní knihovna plní roli jakéhosi společenského centra, je spojovacím můstkem mezi nejrůznějšími aktivitami, organizacemi, samosprávou, občanskými iniciativami i širší veřejností. Svou širokou náruč otvírá všem, kteří hledají informace z jakékoli oblasti, ale také těm, kteří potřebují povzbuzující neformální prostředí, ve kterém by se „jen“ společně sešli. Nečeká však pasivně na toho, kdo si její služby najde, ale sama se rozhlíží po potřebných v místě, poskytuje jim informace, kontakty, prostor ...

Pokud již máte chuť pustit se v knihovně do organizování komunitních aktivit, nespěchejte. Jako každá změna i tato vyžaduje určitou přípravu. Komunitní aktivita Vaší knihovny by měla vycházet z potřeb a možností místa, měla by - byť malým kousíčkem - zlepšovat kvalitu života lidí v komunitě. Do takových věcí se nepouštějte úplně sami. Zkuste se rozhlédnout v místě po vhodných partnerech, a to i takových, kteří nejsou pro knihovnu nejobvyklejší, ale ke zvolenému tématu se Vám budou hodit.

Přeji Vám mnoho úspěchů při společném plánování i hodně radosti a uspokojení z realizace komunitních aktivit. A plnou knihovnu lidí, kteří již dobře vědí, jak mnoho jim je knihovna v místě užitečná.

Poznámka:

Komunitu v souvislosti s veřejnými knihovnami vymezujeme geograficky a v tomto smyslu je tedy komunita tvořená lidmi, kteří patří k určitému místu a vytvářejí mezi sebou nějaké vztahy.

Další informace získáte např. v článku Komunitní knihovna – veřejná knihovna pro celou komunitu, který vyšel v loňském roce ve čtvrtém čísle knihovnického časopisu Čtenář a je k dispozici i v elektronické podobě: <http://www.svkk1.cz/svk/ctenar/archiv/c0405.pdf>. Honorář za článek byl předán Občanskému sdružení LODŽIE.

© 2000-2004 Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové · pujcovna@svkhk.cz
· knihovna@svkhk.cz · studovna@svkhk.cz · <http://www.svkhk.cz>